

Źródła dobrych i złych nastrojów

Znak jakości przyznany CBOS przez
Organizację Firm Badania Opinii i Rynku 23 stycznia 2019 roku

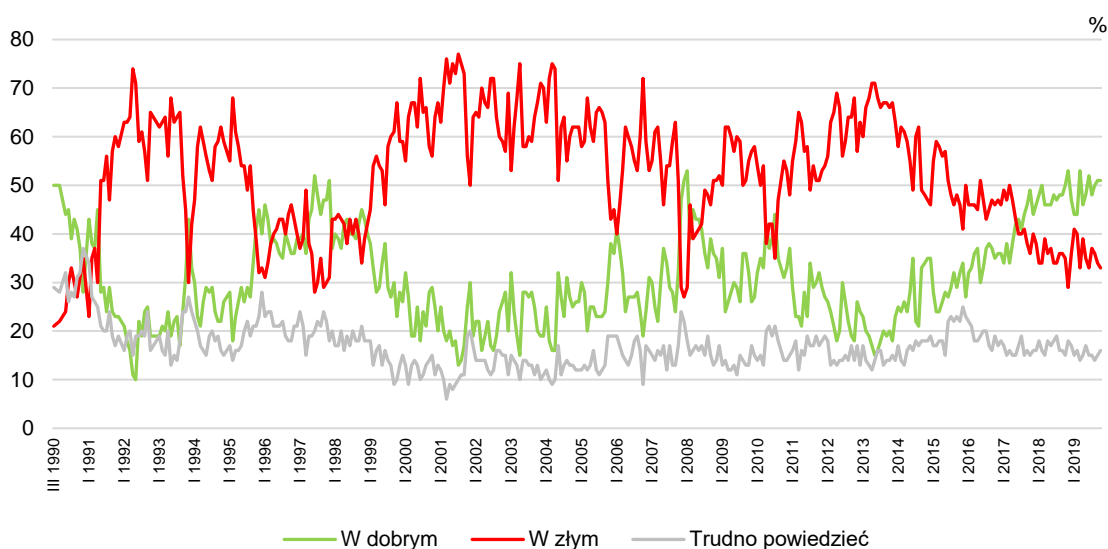

Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej
ul. Świętojerska 5/7, 00-236 Warszawa
e-mail: sekretariat@cbos.pl; info@cbos.pl
<http://www.cbos.pl>
(48 22) 629 35 69

Od mniej więcej połowy 2017 roku liczba zadowolonych z kierunku rozwoju sytuacji w Polsce niezmiennie przeważa nad liczbą niezadowolonych¹. W historii naszych badań zaledwie kilka razy mieliśmy do czynienia z tego typu sytuacją, przy czym przewaga ta utrzymywała się zazwyczaj jedynie przez bardzo krótki czas. Obecnie mniej więcej połowa badanych jest usatysfakcjonowana sytuacją w kraju, a ze zbliżonym odsetkiem zadowolonych mieliśmy do czynienia w przeszłości trzykrotnie – na początku przemian w roku 1990, w roku 1997 oraz 2007². Utrzymujące się dobre oceny sytuacji w kraju skłoniły nas do bliższego przyjrzenia się tej kwestii i zapytania o źródła zarówno dobrych, jak i złych nastrojów³. Ostatni raz problematykę tę poruszaliśmy w roku 2013, gdy nastroje społeczne były zdecydowanie gorsze. Wówczas niezadowolonych było kilkukrotnie więcej niż zadowolonych. W ciągu ostatnich sześciu lat sytuacja zmieniła się zasadniczo – odsetek pozytywnie postrzegających sytuację w kraju wzrósł ponadtrzykrotnie, a odsetek oceniających ją negatywnie zmniejszył się dwukrotnie. W tym czasie zmieniła się znacząco sytuacja polityczna i gospodarcza.

CBOS

RYS. 1. Czy, ogólnie rzecz biorąc, sytuacja w naszym kraju zmierza w dobrym czy też w złym kierunku?

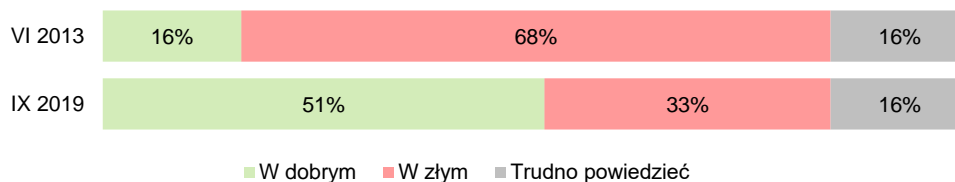

¹ Zob. komunikat CBOS „Nastroje społeczne w październiku”, oprac. M. Omyła-Rudzka, październik 2019 r.

² Zob. komunikat CBOS „Subiektywne vs. obiektywne wskaźniki stanu gospodarki i warunków materialnych”, oprac. M. Omyła-Rudzka, listopad 2017 r.

³ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (352) przeprowadzono metodą wywiadów bezpośrednich (face-to-face) wspomaganym komputerowo (CAPI) w dniach 12–19 września 2019 roku na liczącej 936 osób reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski.

RYS. 2. Czy, ogólnie rzecz biorąc, sytuacja w naszym kraju zmierza w dobrym czy też w złym kierunku?

Z analiz wynika, że cykliczność dotycząca ogólnych ocen w Polsce ma dosyć silny związek z cyklami koniunkturalnymi i z postrzeganiem sytuacji gospodarczej, a w tym czasie poprawiło się wiele wskaźników gospodarczych. W czerwcu 2013 roku, gdy przeprowadzaliśmy badanie, stopa bezrobocia rejestrowanego wynosiła 13,2%, obecnie natomiast wynosi ona 5,1% (w analogicznym okresie w tym roku, tj. w czerwcu 2019 r., wynosiła 5,3%)⁴. Warto zaznaczyć, że wówczas to właśnie bezrobocie stanowiło główną przyczynę niezadowolenia z sytuacji w Polsce, podawaną przez niemal co drugiego negatywnie postrzegającego kierunek rozwoju w kraju⁵.

Podkreślić należy, że w okresie dzielącym oba badania bardzo wyraźnie poprawiły się oceny sytuacji gospodarczej, warunków materialnych, jakości życia oraz sytuacji na rynku pracy.

Jednym z głównych źródeł zadowolenia jest poprawa warunków materialnych (17% zadowolonych). Ankietowani w tym kontekście mówili o wzroście standardu życia, o poprawie sytuacji finansowej, o tym, że żyje im się lepiej i „mogą sobie na więcej pozwolić”. Relatywnie często wspomniano również o wzroście zarobków, a także o wzroście płacy minimalnej (8%). Często wymienianym powodem zadowolenia z kierunku rozwoju sytuacji w Polsce jest dobra, zdaniem respondentów, sytuacja na rynku pracy – niski poziom bezrobocia, duża dostępność pracy, łatwość w znalezieniu pracy (14%). Istotnym komponentem pozytywnych opinii dotyczących sytuacji w kraju jest także kondycja naszej gospodarki (9%). Polacy doceniają, że gospodarka stabilnie się rozwija, że mamy satysfakcjonujący wzrost PKB i dobre wskaźniki gospodarcze oraz większe wpływy do budżetu w wyniku uszczelnienia systemu podatkowego (1%).

Zadowolenie budzą także programy społeczne wspierające „zwykłych ludzi” oraz tych najbardziej potrzebujących. Ogólnie o programach społecznych, większym wsparciu socjalnym wspominało 12% zadowolonych z kierunku rozwoju sytuacji w Polsce. Część ankietowanych wskazywała bardziej szczegółowo na: politykę prorodzinną (6%), program Rodzina 500 plus (9%), programy wspierające emerytów, trzynastą emeryturę (7%) oraz osoby młode (1%). Ogółem na różne aspekty polityki

⁴ <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/rynek-pracy/bezrobocie-rejestrowane/stopa-bezrobocia-rejestrowanego-w-latach-1990-2019,4,1.html>

⁵ Zob. komunikat CBOS „Źródła złych nastrojów społecznych”, oprac. M. Omyła-Rudzka, lipiec 2013 r.

społecznej – przekładające się w znacznej mierze również na poprawę sytuacji materialnej – wskazywał co czwarty ankietowany (25%).

Co piąty (20%) usatysfakcjonowany kierunkiem zmian w kraju uzasadnia swoją pozytywną ocenę ogólnym przekonaniem, że jest lepiej niż kiedyś, że się poprawia, „wszystko się rozwija, poprawia, jest coraz lepiej”. Natomiast niektórzy (1%) ankietowani uzasadniają swoje pozytywne nastawienie nadzieją na poprawę, że będzie lepiej.

CBOS

RYS. 3. Uzasadnienia pozytywnych ocen rozwoju sytuacji w kraju (N=627)

Procenty nie sumują się do 100, gdyż respondenci mogli podać więcej niż jedną odpowiedź

Relatywnie często wymienianym powodem dobrych ocen na temat kierunku zmian dokonujących się w kraju jest zadowolenie z ekipy rządzącej, z obecnego rządu oraz prezydenta (10%).

Wśród uzasadnień dobrej ogólnej sytuacji w kraju pojawiły się także różne szczegółowe kwestie, takie jak: rozwój infrastrukturalny kraju, rozwój miast, budowa nowych dróg, rozwój przemysłu (2%), poprawa wizerunku Polski na arenie międzynarodowej (1%), a także walka z przestępczością i aferami (1%).

Niektórzy ankietowani pozytywnie oceniający sytuację w Polsce spośród źródeł zadowolenia wskazywali również na kwestie budzące ich niepokój, wśród których przeważenie wymieniane były: inflacja, wzrost cen i zła sytuacja w opiece zdrowotnej (po 1%).

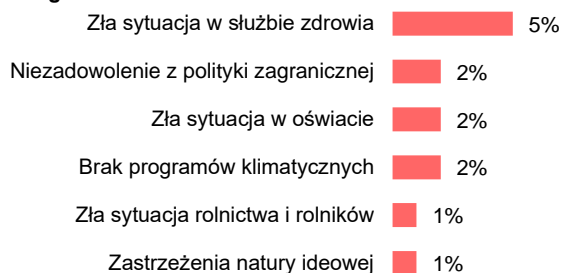
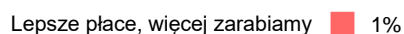
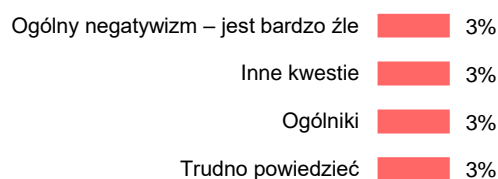
Jednym z głównych powodów niezadowolenia z sytuacji w kraju są obawy o stan finansów publicznych związane ze zbyt dużymi wydatkami na różne programy społeczne (20%). Badani w tym kontekście mówili o „rozdawnictwie pieniędzy”, „rozrzutności socjalnej”, „szastaniu pieniędzmi”, obawach o zadłużenie kraju oraz o krótkowzroczności prowadzonej polityki.

Relatywnie często niezadowolenie wywołują inflacja, rosnące ceny i koszty utrzymania (13%). Mówiono również o niekorzystnej relacji cen do uzyskiwanych zarobków, o spadku siły nabywczej otrzymywanych wynagrodzeń, które rosną, w odczuciu respondentów, wolniej niż ceny. Niskie zarobki i emerytury jako przyczyna niezadowolenia z sytuacji w kraju wymieniane były przez co jedenastego ankietowanego negatywnie oceniającego kierunek zmian dokonujących się w Polsce (9%).

Niemala grupa badanych (11%) wyraża niezadowolenie z sytuacji w kraju, gdyż nie odpowiada jej sposób redystrybucji dochodów, zasady przyznawania różnych świadczeń społecznych, podział finansów w ramach budżetu państwa. Kwestionują oni zasadność „premiowania niepracujących”, zwracają uwagę, że w wyniku tej redystrybucji relatywnie poszkodowani są pracujący, pracodawcy oraz generalnie aktywni zawodowo. Zwracają również uwagę, że osoby zaradne, przedsiębiorcy są „niedoceniani przez państwo”, oraz wskazują na niezbyt dobre rokowania dla prowadzących działalność gospodarczą. Spośród innych kwestii odnoszących się do sytuacji społeczno-ekonomicznej wymieniano: trudności w znalezieniu pracy (2%), niezadowolenie z kondycji gospodarki (2%), złą sytuację finansową rodzin (1%), zbyt wysokie podatki (1%) oraz wzrost płacy minimalnej, przede wszystkim ze względu na ryzyko inflacji (1%).

Znaczna część badanych negatywnie ocenia kierunek zmian dokonujących się w Polsce z powodu niezadowolenia z obecnej władzy. Ankietowani formułowali mniej lub bardziej ogólne negatywne opinie na temat ekipy rządzącej oraz wyrażali niezadowolenie z decyzji obecnego rządu (19%). Respondenci mówili, że nie podoba im się to, „co robi obecna władza”, krytykowali styl i sposób rządzenia, a także zwracali uwagę na niestabilność stanowionego prawa. Dla pewnej części ankietowanych istotnym źródłem niezadowolenia są zmiany w sądownictwie (4%), mówiono również o łamaniu konstytucji (2%), ograniczaniu demokracji, zmierzaniu Polski w stronę autorytaryzmu (6%).

RYS. 4. Uzasadnienia negatywnych ocen sytuacji w kraju (N=400)

Sytuacja materialna i ekonomiczna**Niezadowolenie z władzy i zastrzeżenia pod adresem polityków****Inne szczegółowe kwestie****Pozytywne aspekty****Pozostałe odpowiedzi**

Procenty nie sumują się do 100, gdyż respondenci mogli podać więcej niż jedną odpowiedź

Niektórzy badani zarzucali politykom i rządzącym brak dbałości o zwykłych obywateli, a koncentrowanie się na własnych partykularnych interesach (2%), udział w aferach, nepotyzm, kumoterstwo, korupcję (1%), kłótnie w polityce (2%) bądź też dzielenie społeczeństwa (4%). Pojawiały się opinie, że „społeczeństwo jest głęboko podzielone”, „w rozsypce”, że „nie ma zgody narodowej”. Zwracano też uwagę na szerzenie nietolerancji wśród ludzi, dyskryminację niektórych grup społecznych, „niszczenie ludzi”, „brak szacunku dla inaczej myślących” (2%).

W uzasadnieniach negatywnych ocen znalazły się jeszcze inne szczegółowe kwestie, a wśród nich: niezadowolenie z sytuacji w służbie zdrowia (5%), w oświacie, krytyka prowadzonej polityki zagranicznej oraz braku odpowiednich programów klimatycznych (po 2%). Z rzadka wspomniano o złej sytuacji rolników (1%), a także sporadycznie pojawiały się zastrzeżenia natury ideowej związane przede wszystkim ze zbyt dużym, zdaniem badanych, związkiem Kościoła z państwem (1%). Padały w tym kontekście wypowiedzi, że zmierzamy w kierunku państwa wyznaniowego i że mamy do czynienia z „fundamentalizmem katolickim”.

Niektórzy generalnie negatywnie oceniający kierunek rozwoju sytuacji w kraju podawali aspekty, z których są zadowoleni, wśród nich najczęściej wymieniany był wzrost płac (1%).

Zadowolenie z sytuacji w kraju wynika przede wszystkim z poprawy warunków materialnych, standardu życia oraz lepszych płac, a także z funkcjonujących programów społecznych, które również przekładają się na poprawę kondycji finansowej. Satysfakcję budzą też dobra sytuacja na rynku pracy oraz stan naszej gospodarki. Dla niemałej grupy badanych powodem formułowania pozytywnych opinii na temat kierunku zmian dokonujących się w Polsce jest dobra ocena obecnych władz.

Paradoksalnie programy społeczne rządu, które są jednym z kluczowych powodów zadowolenia z sytuacji w kraju, są również jedną z częściej artykułowanych przyczyn niezadowolenia. Z jednej strony doceniane jest to, że wspierane są rodziny, osoby znajdujące się w trudnym położeniu oraz że zwykli ludzie otrzymują coś od państwa, z drugiej zaś krytkowane są sposób i skala redystrybucji wspólnych dochodów. Powstają obawy o stan finansów publicznych, krytkowane jest „rozdawnictwo pieniędzy” oraz to, że nie wszyscy – bądź niewłaściwe grupy – są beneficjentami tych programów. Istotnym komponentem negatywnych ocen jest również mniej lub bardziej ogólnie wyrażana krytyka obecnych władz. Niepokój budzi także inflacja, rosnące ceny produktów i usług oraz koszty utrzymania.

Opracowała

Małgorzata Omyła-Rudzka